Bölüm 13

CİNAYET HABERLERİNE DAİR BİR ELEŞTİREL SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ

Kemal Cem BAYKAL[1]

Serhat ÇOBAN[2]

1 Dr. Öğr. Üyesi., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İletişim Fakültesi, Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü, kcbaykal@comu.edu.tr, ORCİD: 0000-0002-6879-4391.

2 Doç. Dr. , Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, serhatcoban@comu.edu.tr, ORCİD: 0000-0001-8430-0681.

GİRİŞ

Şiddet, cinayet, hırsızlık, trafik kazası vb. toplumsal içerikli haberlerin sunumu, Türk medyasında yaşanan etik problemlerden biridir. Bu durumun nedeni, özellikle 1980'li yılların sonundan itibaren basında egemen dil haline gelen ve sansasyonel bir söyleme dayanan tabloidleşme olgusudur. Zamanla televizyon ve internet haberciliğini de etkisi altına alan tabloid söylem, haberde önemsiz ancak ilgi çekeceği düşünülen içerikleri ön plâna çıkararak, asıl üzerinde durulması gereken unsurların geri plânda kalmasına yol açmaktadır.

Bu çalışmada, 10.11.2021 tarihinde öldürülen Başak Cengiz'in cinayet haberinin Demirören Medya Grubu'nun gazetelerinden Hürriyet ve Milliyet'te nasıl ele alındığı sorusuna odaklanılmış ve 10.11.2021-12.11.2021 tarihleri arasında bu konuda yapılan haberlerin yol açtığı etik sorunlar saptanmaya çalışılmıştır. Çalışmada, 2. kısımda detaylı olarak üzerinde durulan Van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi yöntemine başvurulmuştur.

Yaşanan olay bir kadın cinayeti olsa da bu çalışmada, "kadına yönelik söylem" veya yalnızca kadın cinayeti haberlerinde yaşanan etik sorunlara odaklanılmamıştır. Daha geniş bir perspektiften bakılmaya çalışılarak, cinayet haberlerinde kurulan söylem üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda, çalışmanın ilk bölümünde cinayet haberlerinde etik sorunlara yol açan durumlar açıklanmaya çalışılmış; son bölümde ise Başak Cengiz cinayetine ilişkin haberlerin çözümlemesi yapılarak bir sonuca ulaşılmıştır.

1. Medya Etiği Bağlamında Cinayet Haberlerinde Söylem

Bu kısımda, öncelikle cinayet haberlerinde etik problemlere yol açan söylemler üzerine teorik bir çerçeve çizilmiş ve daha sonra, bu konuya ilişkin düzenlenmiş olan etik kodlara değinilmiştir.

1.1.Cinayet Haberlerinde Söylem

Söylem; uzamsal, zamansal ve kişiye bağlı değişkenler açısından oluşturulmuş dilsel ve dil dışı yapılardır (Günay, 2018: 28). Bu tanımdan yola çıkarak, oluşturulan söylemlerin birçok yönden karmaşık süreçlerin ürünü olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla, her söylemin, birçok farklı değişken etrafında değerlendirilmesi gerekir. Cinayet haberlerini ele alırken oluşturulan söylemler de şüphesiz uzamsal, zamansal, kültürel ve toplumsal koşullardan bağımsız değildir ve çok geniş bir perspektifte ele alınabilir. Bu bağlamda, cinayet haberlerinde en fazla karşılaşılan sorunlar, aşağıda üç temel başlık altında ele alınmıştır.

1.1.1. Özel Yaşam ve Mağdurun Yakınları Bakımından

Cinayet haberlerinde karşılaşılan en önemli sorunlardan biri, ölen kişinin özel yaşam sınırlarının aşılmasıdır. Zira ölen kişilerin de özel yaşamının varlığı kabul edilmektedir. İsviçre Federal Mahkemesi, verdiği bir kararda (akt Akyürek, 2011: 100), ölen kişinin cenazesiyle ilgili olarak, saygınlığına yönelik ihlâllere karşı, cenaze bitene dek kişilik haklarının devam ettiğini ve bu hakların mirasçılar tarafından kullanılabileceğine karar vermiştir. Ayrıca, Kılıçoğlu'na göre (2016: 120), kişiyi küçük düşüren herhangi bir olay (örn. bir kadının cadde ortasında dövülmesi gibi), dar anlamda özel yaşam alanına girmektedir. Dolayısıyla, kamusal alanda meydana gelen bir şiddet veya cinayet olayının, bazı durumlarda en temel kişilik haklarından biri olan özel yaşamı ihlâl edebileceğini göz önünde bulundurmak gerekir.

Yukarıdaki görüşü biraz açmak yerinde olacaktır. Günümüzde, özel yaşam, artık yalnızca konutun dört duvarı arasında, konut dokunulmazlığı ile mahremiyet ile sınırlı olmamakta; kamuya açık alanlarda da özel yaşamın varlığı kabul edilmekte ve bunun sonucunda da örneğin güvenlik kameraları ciddi tartışmalara yol açmaktadır. O halde, özel yaşamı kamusal yaşamın dışına hapsetmek doğru olmadığı gibi mahremiyetle sınırlamak da aynı ölçüde yanlıştır. Buradan hareketle, kişinin kamusal alandaki özel yaşamının gizliliğinin varlığı da kabul edilmelidir. Örneğin, sokağa çıkan bir kişi, başka kişilerce görülebileceğini, konuşmalarının duyulabileceğini öngörmektedir. Dolayısıyla, yaşamın olağan akışı gereği bir gizlilikten söz edilemez. Ancak, kişi sürekli olarak takip edilirse veya kamusal alanda da olsa görüntü veya sesleri kayda alınırsa, özel yaşamın gizliliği ihlâl edilmiş olur. Çünkü, sokakta çıplak gözle görülmek ve bunu kabullenmek başka, kaydedilmeyi kabullenmek başkadır. Zira sokağa çıkan her kişinin bunu kabullendiği iddia edilemez. Ayrıca, bu kural, kaydedilen görüntülerin yayınlanması bakımından da geçerlidir ve kişinin rızası bulunmadan kamuya açık olanın yayınlanabilir olduğu görüşü doğru değildir (Akyürek, 2011: 42-43, 47).

Cinayet haberlerinde ölçülülük sınırları dışında kalan ifadeler ve fotoğraflar, ayrıca mağdurun yakınlarını da rencide edebilecektir. Bu nedenle, basın mensubunun, haberi hazırlarken kendini mağdurun ailesi yerine koyması ve sorumluluk duygularıyla hareket etmesi önem arz etmektedir.

Fransa'da basılan haftalık *Paris-Match* adlı dergide, maktul vali, vurulduktan hemen sonra, kanlar içinde yatmakta ve objektife bakar halde iken fotoğraflanmış ve bu fotoğraf iki tam sayfayı kaplayacak şekilde "Öldürülmüş Cumhuriyet" başlığıyla basılmıştır. Valinin eşi ve çocukları, derginin söz konusu sayısının toplatılması ve satışının durdurulması için başvuruda bulunmuşlardır. Ancak, mahkeme bu talebi reddetmiştir. Daha

sonra, konu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) intikal etmiş ve Mahkeme, aileyi haklı bulmuştur. AİHM, *Paris-Match*'in fotoğrafı olaydan 13, cenazeden de 10 gün sonra yayınladığını belirtmiş ve bu kısa zaman aralığının, mağdurun ailesi için travmatik etkileri olabileceğinin gazeteciler tarafından göz önünde bulundurulması gerektiği sonucuna varmıştır. Yayının yüksek tirajlı bir dergi tarafından yapılması, mağdur yakınlarının özel yaşamlarına bir müdahale olarak kabul edilmiştir (akt. Şen/Yenice, 2017: 171-172).

Şüphesiz ki, kişilik haklarının korunması amacı, "eleştirmek", "haber vermek" ve "yaratmak" haklarını ortadan kaldırmamak durumundadır (Özek, 1978: 141). Farklı bir ifadeyle belirtmek gerekirse, kişilik hakları ve onun bir parçası olan özel yaşam, ancak üstün bir kamu yararı bulunması durumunda ihlâl edilebilecektir. Ancak, kanımızca, "çoğunluğun merakını giderme" amacı ve "toplumsal ilgi"nin varlığı, özel yaşam alanının ihlâl edilmesi için yeterli gerekçeleri oluşturmamaktadır.

1.1.2. İnsanları Olumsuz Etkileme ve Şiddete Özendirme Bakımından

Şiddet, demokrasilerin en büyük düşmanıdır. Günümüz demokrasilerinin dayandığı sivil toplumlar, şiddeti saptama, kontrol altına alma ve yeryüzünden silme iradesiyle sıkı sıkıya ilintilidir (Keane, 2010: 9, 13). Dolayısıyla, bu bakımdan kitle iletişim araçlarına da önemli görevler düşmektedir.

Kitle iletişim araçlarının insan davranışları üzerinde ne ölçüde etkili olduğu her zaman tartışılan bir konu olmuştur. Özellikle, bu alanda ilk dönemde yapılan çalışmalar kitle iletişim araçlarının güçlü etkilerine odaklansa da özellikle 1960'lı yıllardan sonra "sınırlı etki" yaklaşımları kabul görmeye başlamıştır. Günümüzde, bu araçların etkileri konusunda çok farklı görüşler mevcuttur.

Kitle iletişim alanında önemli bir "etki" araştırmacısı olan Gerbner (2014: 384), televizyonun, insanlarda daha fazla tehlike, güvensizlik ve şüpheye yol açtığını belirtmekte ve bu durumu, "acımasız dünya sendromu" olarak adlandırmaktadır. Medyada yansıtılan şiddetin etkileri konusunda farklı görüşler de mevcuttur. Örneğin, Türk Psikologlar Derneği (RTÜK, 2006: 19), şiddeti izleme sonucunda, duyarsızlaşma ve boyun eğme davranışlarının yanı sıra, şiddet içeren davranışların frekansının arttığı görüşündedir. Bu görüşlerden yola çıkarak, kurgulanmış görsel şiddetin, insanlar üzerinde birtakım olumsuz etkileri olabileceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

İlk bakışta, görsel şiddet veya televizyonda kurgulanmış şiddetin yazılı basın ile ilgisi olmadığı düşünülse de günümüzde, yöndeşme (*con-*

vergence) kavramının etkisiyle yazılı ile görsel olanın iç içe geçmesi bu algıyı değiştirmiştir. İnternet gazetelerinde, yazılı haberin yanı sıra haber fotoğrafları ve haberin videosu aynı anda verilmekte ve bu videolarda çoğu zaman amatör kameralar, güvenlik ve mobese kameralarının çektiği şiddet içerikli gerçek görüntüler mozaiklenmeden olduğu gibi yayınlanmaktadır. Dolayısıyla, yukarıda da bahsedildiği üzere, kurmaca şiddetin insanları psikolojik bakımdan olumsuz yönde etkileyebileceği kabul edilirken, yayınlanan gerçek şiddet görüntülerinin insanları ne ölçüde etkileyebileceği üzerinde etraflıca düşünülmesi gerekmektedir.

Şüphesiz, gazetelerde sırtına bıçak saplanarak öldürülmüş bir kadının kanlar içindeki fotoğrafını kullanmak, biri tekme atan diğeri hakaret eden iki futbolcudan hangisinin haklı olduğu anketi düzenlemek, futbol maçı haberlerinde golleri tekmeye ve tokata benzetmek şiddetin sıradanlaşmasına yol açacak örneklerdir (Bildirici, 2018: 93). Dolayısıyla, gazeteciler, şiddet içerikli haberlerin yanı sıra şiddet içermeyen haberleri yazarken de sorumlu davranmalı, dikkat çekmek amacıyla suni şiddet içerikleri yaratmaya çalışmamalı ve şiddeti öne çıkaran, olumlayan söylemden kaçınmalıdır. Zira bu hususlar, şiddetin doğal bir çözüm yolu olarak görülmesine ve kanıksanmasına yol açabilir.

Şiddet içeren haberlerde ortaya çıkan diğer bir sorun da silahların özendirilmesidir. Bildirici'ye göre (2018: 99), yeni silahların haberlerde övgüyle okura duyurulması, toplumda zaten var olan silah hayranlığını güçlendirecektir. Silahlanmanın artmasında, silah hayranlığının rolü büyüktür. Kanımızca, burada kastedilen yalnızca yeni silah teknolojileri değildir. Daha önceden bilinen ancak toplumsal şiddet olaylarında ilk kez kullanılan bazı şiddet ve suç aletlerinin ön plâna çıkarılması da suça yatkın insanlarda bu araçların kullanımını özendirebilecektir. Bu özendirme olaylarına, şiddet içerikli haberlerin yanı sıra farklı haberlerde de rastlamak mümkündür. Örneğin, 05.11.2019 tarihinde İstanbul Fatih'te bir aile, siyanür ile toplu olarak intihar etmiş ve bu olay haberleştirilirken, daha önce pek rastlanmayan bir intihar yöntemi olan "siyanür içme" eylemine fazlaca vurgu yapılmıştır. Bu olayın ardından, 09.11.2019 ve 15.11.2019 tarihlerinde sırasıyla Antalya ve İstanbul Bakırköy'de yine siyanür yoluyla toplu intiharlar gerçekleşmiştir. İntihar eden kişilerin birbirini tanımadığı ve farklı yerlerde yaşadıkları göz önünde bulundurulduğunda, ikinci ve üçüncü intihar olayını gerçekleştirenlerin ilk intihara ilişkin haberlerden etkilendikleri açıktır (bkz Baykal, 2020). Dolayısıyla, özendirmeye yol açmaması bakımından, suç haberlerinde de kullanılan yeni tür silahlara ve daha önce rastlanmamış cinayet tekniklerine vurgu yapılmamalı ve ölçülü bir söylem benimsenmelidir.

1.1.3. Haber Değeri Bakımından

Bilindiği üzere, bir olayın haber yapılmasının en önemli koşulu "kamu yararı" ilkesidir. Farklı bir ifadeyle belirtmek gerekirse, kamu yararına hizmet eden haberler "değerli"dir. Ancak, bazı durumlarda, haber söylemi, ikincil unsurları haberin asıl öğesi haline getirmekte ve haber değeri ortadan kalkmaktadır. Günümüz gazeteciliğinde, özellikle sansasyonelliği ön plâna çıkaran "tabloidleşme" olgusu bu turumun en önemli nedenidir.

Tabloid formatlar içinde biçimlenen anlayışla, bireye ait olan suç, cinsellik, skandallar vb. olaylar haber yapılırken, haber olan olayın toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel bağlamı silinmektedir. Böyle bir habercilik anlayışının benimsenmesinin nedeni, daha çok satma kaygısıdır (İnal, 2010: 165, 172). Tabloidleşmenin etkisiyle araştırmacı gazetecilik kendine özgü bir etik üretmiş ve gerçekleri açığa çıkarma bahanesinin ardına sığınılarak haberlerde her türlü özel yaşam malzemesi kullanılmaya başlamıştır (Taş, 2012: 255).

Televizyon haberlerinde insanlara gösterilen yalnızca parça parça haberler değil, aynı zamanda bağlamsız, sonuçsuz, değer yüklü olmayan ve dolayısıyla da ciddi bir öz de taşımayan, yani sadece eğlence niyetine aktarılan haberlerdir. Haber programına müzik konmasının nedeni ise tiyatro oyununa ve sinema filmine müzik konmasıyla aynı olup, eğlenceye uygun bir ruh hali yaratmaktır (Postman, 2016: 127, 129). Bir önceki başlıkta da belirtildiği üzere, yöndeşme kavramının etkisiyle, günümüzde, internet gazeteleri, televizyonun taşıyıcılığını yapmakta ve özellikle bağlı oldukları medya şirketlerinin bünyesinde bulunan televizyonlarda yayınlanan haber görüntülerine sıkça yer vermektedir. Bunun haricinde, güvenlik ve mobese kameralarına takılan şiddet içerikli görüntüler de kimi zaman doğrudan kimi zaman ise kurgulanarak izleyicilere sunulmaktadır. Böylece, "seyirlik" olan, haber değerinin önüne geçmektedir.

Tabloidleşme veya görsel iletişim araçlarında özellikle 1990'lı yıllardan itibaren geliştirilen haber dili, tek başına bir etik problem teşkil etmekten ziyade, birçok farklı etik probleme yol açan bir kaynak niteliğindedir. Hatta önceki başlıklarda belirtilen, özel yaşam ihlâli, insanları şiddete özendirme ve yeni şiddet/suç tekniklerinin övülmesi gibi sorunlar, bu haber dilinin yarattığı ortamdan kaynaklanmaktadır. Uygulamaya bakıldığında, bugün, anaakım ve anaakım olmayan gazetelerin tamamına yakınının, az ya da çok oranda tabloidleşmeden etkilendiklerini görmek mümkündür.

1.2. Cinayet Haberleri ve Etik Kodlar

Bu kısımda, cinayet haberleri bağlamında etik kodlar, yukarıda ele alınan hususlar doğrultusunda hem Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (TGC)

ve Basın Konseyi hem de bu çalışmanın örneklemini oluşturan Demirören Medya Grubu Yayın İlkeleri bakımından incelenmeye çalışılmıştır.

1.2.1. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti ve Basın Konseyi'nin Öngördüğü Etik Kodlar

TGC ve Basın Konseyi tarafından oluşturulan etik kodlar, Türkiye'deki tüm basın yayın kuruluşları için yol gösterici niteliktedir. Ancak, bir özdenetim kuruluşu niteliğinde olmamasına rağmen TGC tarafından oluşturulan "Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi"ni, Türkiye'deki en nitelikli ve kapsamlı etik kodlar bütünü olarak değerlendirmek mümkündür.

Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'nde, bir önceki başlıkta belirtildiği üzere, cinayet haberlerinde karşılaşılan etik problemleri ortadan kaldırmak amacıyla birtakım önerilerde bulunulmaktadır. Bildirgede, öncelikle, gazetecinin şiddeti haklı gösterici, özendirici ve savaşı kışkırtıcı yayın yapamayacağı kabul edilmiştir. Bunun yanı sıra, "cesetleri yakın plan gösteren, kan ve şiddet unsurları içeren fotoğraflara yer verilmemesi" ilkesi kabul edilmekle birlikte "gizli kamera" gibi tekniklere yalnızca üstün bir kamu yararı bulunan durumlarda başvurulması gerektiği belirtilmektedir. TGC'ye göre, üstün bir kamu yararı bulunmadıkça özel yaşamın gizliliği korunmalıdır. Ayrıca, *"üzüntü, sıkıntı, tehlike, yıkım, felaket ya da şok halindeki insanlar söz konusu olduğunda gazetecinin olaya yaklaşımı ve araştırması insani olmalı ve gizliliklere uyularak duygu sömürüsünden kaçınılmalıdır".* Bildirgede, kadına yönelik şiddet haberlerinde, şiddetin detaylarının aktarılmaması da tavsiye edilmektedir (tgc.org.tr, 17.04.2019).

Basın Konseyi tarafından yayınlanan "Basın Meslek İlkeleri" de cinayet olaylarının sunumuyla ilişkili birtakım etik kodlar öngörmektedir. Bu bağlamda, ilk olarak, kişilerin özel yaşamının, kamu çıkarlarının gerektirdiği durumlar dışında, yayın konusu olamayacağı hususu belirtilmiştir. Ayrıca, gazetecinin, şiddet, nefret, zorbalık ve ayrımcılığı özendirici, insani değerleri incitici yayın yapamayacağı da kabul edilmektedir (basinkonseyi.org.tr).

1.2.2. Demirören Grubu Yazılı Basın Yayın İlkeleri

TGC ve Basın Konseyi haricinde, Demirören Medya Grubu, kendi bünyesinde bulunan basın yayın kuruluşlarının uyması için birtakım etik kodlar yayınlamıştır. Burada, ilk olarak, kamu yararının gerektirdiği durumlar dışında özel yaşamın ihlâl edilmemesi gerektiğine ilişkin ilkeden bahsetmek yerinde olacaktır. Bu ilkenin devamında, bu çalışmanın konusuyla yakından ilişkili olarak gizli görüntü kayıtlarının, yasal yolla elde edilmiş olsa bile kamu yararını gerektiren haller dışında yayınlana-

mayacağı kabul edilmiştir. Demirören grubu, yukarıda belirtilen ilkeye ek olarak kendi medya kuruluşlarında şiddet ve zorbalığı özendirici veya kışkırtıcı yayınları da yasaklamaktadır. Ayrıca, polis ve yargı haberlerinde, meydana gelen şiddetin kanlı ayrıntılarla ve pornografik bir dille anlatımından kaçınılması gerektiği ifade edilmiştir. Diğer yandan, "kamusal kimliği olmayan kişilerin fotoğraf ve görüntülerinin, haber değeri ve kamu yararı söz konusu olmadığı müddetçe, izinsiz çekilemeyeceği ve yayınlanamayacağı" hususu da kabul edilmiştir. Cesetleri yakın plan gösteren, kan ve şiddet unsurları içeren fotoğraf ve görüntülerin kullanılmasına da izin verilmeyecektir. Ayrıca, tabloid haber dili ile ilgili bir husus olarak, haberin içeriğiyle örtüşmeyen başlıklar kullanılmaması da ilkeler arasında yer almaktadır (www.demirorengazetecilik.com, 2018).

Demirören Medya Grubu'nun oluşturduğu etik ilkelerin, suç ve cinayet haberleri bakımından gerek TGC gerekse Basın Konseyi'nin oluşturduğu ilkelerden daha kapsamlı olduğunu söylemek mümkündür. Basında özdenetimin önemli bir ayağı olarak kabul görmesine rağmen, kurum içi ilke ve esaslar oluşturmanın Türk medyasında oldukça az rastlanan bir uygulama olduğu düşünüldüğünde, şüphesiz, Demirören Medya Grubu Yazılı Basın Yayın İlkeleri önem arz etmektedir. Ancak, esas önemli olan, bu ilkelerin kâğıt üzerinde kalmaması ve sağlıklı biçimde uygulanabilmesidir. Çalışmanın ikinci bölümünde, bu ilke ve esaslara uyulup uyulmadığı hususu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2. Yöntem

Bu çalışmada, Demirören Medya Grubuna bağlı olarak faaliyet gösteren Hürriyet ve Milliyet internet haber sitelerinde yer alan Başak Cengiz cinayetinin medya etiği bakımından nasıl ele alındığı incelenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın temel amacı, Demirören Medya Grubu'nun, kendi bünyesinde yer alan basın yayın kuruluşlarının uyması için yayınladığı etik kodlara ne ölçüde riayet ettiğinin bir serimlemesini yapmaya çalışmaktır.

Olayın ard alanı, Başak Cengiz adındaki bir kadının 10.11.2021 tarihinde İstanbul Ataşehir'de yolda yürürken daha önce tanımadığı Can Göktuğ Boz adlı bir kişi tarafından samuray kılıcı ile öldürülmesidir. Bu olay doğrultusunda, Medya Grubu'nun yayınlamış olduğu etik kodlarda yer alan temel ilkeler, yine Demirören Medya internet haber sitelerinde irdelenerek sağlaması yapılmıştır. Çalışmada irdelenen ilkeler şunlardır:

- Kamu yararının gerektirdiği durumlar dışında özel yaşamın ihlâl edilmemesi,

- Şiddet ve zorbalığı özendirici veya kışkırtıcı yayınların yapılmayacağı,

- Polis ve yargı haberlerinde, meydana gelen şiddetin kanlı ayrıntılarla ve pornografik bir dille anlatımından kaçınılması gerektiği.

Bu anlamda, 10.11.2021-12.11.2021 tarihleri arasında ilgili gazetelerde yer alan haberlerin incelendiği çalışmanın temel araştırma sorusu, Demirören Medya Grubunun kendi etik ilke ve esaslarına uyup uymadığı üzerinedir. Burada, çalışmanın yöntemi olan Van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi tekniğini kısaca açıklamak yerinde olacaktır. Van Dijk, söylem analizi yöntemini makro ve mikro analizler olmak üzere iki başlık altında uygulamıştır (Uçak, 2020: 166). Van Dijk'ın geliştirdiği söylem çözümleme modelinin aşağıda belirtilen kategorilerden oluştuğu söylenebilir (Özer, 2011: 85):

A. Makro Yapı
  1. Tematik Yapı
    a. Başlıklar (ana, alt ya da yan başlıklar)
    b. Haber Girişi
    c. Fotoğraf
  2. Şematik Yapı
    a. Durum
      1. Ana Olayın Sunumu
      2. Sonuçlar
      3. Ardalan Bilgisi
      4. Bağlam Bilgisi
    b. Yorum
      5. Haber Kaynakları
      6. Olay taraflarının olaya getirdikleri yorumlar

B. Mikro Yapı
  1. Sentaktik Çözümleme
    a. Cümle yapılarının aktif ya da pasif olması
    b. Cümle yapılarının basit ya da karmaşık olması
  2. Bölgesel Uyum
    a. Nedensel ilişki
    b. İşlevsel ilişki
    c. Referansal İlişki
  3. Sözcük Seçimleri
  4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf

b. İnandırıcı Bilgiler

c. Görgü tanıklarının ifadeleri

Çalışma, Van Dijk'in yönteminde yer alan makro yapı içerisindeki tematik yapının unsurlarından "başlıklar" ve "haber girişleri" ile sınırlandırılmış olup; söz konusu çözümleme, bu iki kategori içerisinde gerçekleştirilmiştir.

3. Bulgular ve Yorum

3.1.Hürriyet Gazetesi

Yukarıda da bahsedildiği üzere, inceleme, haber başlıkları ve haber girişleri olmak üzere iki başlık çerçevesinde ele alınmıştır.

3.1.1. Haber Başlıkları

Hürriyet gazetesinde 10.11.2021-12.11.2021 tarihleri arasında konu ile ilgili 16 haberin yer aldığı görülmektedir. Gazetede yer alan 16 haberin başlığı aşağıdadır:

1. Samuray kılıçlı saldırgan can aldı!

2. Ataşehir'de samuray kılıcıyla öldürülen kadın eğitim için Ankara'dan gelmiş

3. Samuray bıçaklı katil! "Tuzak kur", "Spor yap" "Karnına bıçak sapla"

4. Son dakika... Mimar Başak Cengiz'in sır ölümü! Samuray kılıçlı cinayette şoke eden ayrıntılar

5. 'Samuray kılıçlı' cinayette dehşete düşüren ayrıntılar

6. Mimar Başak Cengiz'in Ataşehir'de korkunç ölümü! Samuray kılıçlı katil Can Göktuğ Boz tutuklandı

7. Samuray kılıçlı vahşet

8. AK Parti Sözcüsü Çelik'ten 'Başak Cengiz' paylaşımı: Canice zihniyete lanet olsun

9. Son dakika: Ataşehir'de Can Göktuğ Boz vahşice öldürmüştü! Mimar Başak Cengiz'e acı veda

10. Bu acının tarifi yok! Mimar Başak Cengiz'e acı veda

11. Türkiye Başak Cengiz'e ağlıyor! Arkadaşının paylaşımı yürekleri dağladı

12. Samuray kılıçlı cinayette kan donduran ayrıntı: Bu nasıl hediyelik! Türkiye, Başak Cengiz'e ağlıyor

13. Samuray kılıcı nedir, hediyelik bir eşya mı, bulundurulması yasak mı? İşte detaylar

14. Samuray kılıcıyla öldürülen Başak Cengiz'in annesi: Adalet istiyorum

15. Başak Cengiz'in annesinden yürek yakan isyan! Samuray kılıcıyla öldürülmüştü...

16. Başak Cengiz'i vahşice katletmişti! Samuray kılıcıyla yarım saat sokakta dolaştı

İlgili haber başlıkları incelendiğinde "Şiddet ve zorbalığı özendirici veya kışkırtıcı yayınların yapılmayacağı" ilkesinin kimi başlıklarda ihlal edildiği saptanmıştır. Özellikle, samuray kılıçlı cinayet vurgusunun birçok haber başlığında kullanıldığı görülmektedir. Bu başlıklar 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ile 12, 13, 14 ve 16 numaralı haber başlıklarıdır. Haber başlıklarında, sürekli, cinayetin nasıl işlendiğine dair yapılan vurgu da şiddeti özendirebileceği gibi haberi tabloidleştirmektedir.

Daha önce de bahsedildiği gibi, "polis ve yargı haberlerinde, meydana gelen şiddetin kanlı ayrıntılarla ve pornografik bir dille anlatımından kaçınılması gerektiği" olgusu da Demirören Medya Grubu'nun bir diğer yayın ilkesi olarak göze çarpmaktadır. İncelenen haber başlıklarının bazılarında, bu ilkenin de ihlâl edildiği saptanmıştır. Bunlar, 3, 5, 6, 7, 9, 12 ve 16 numaralı başlıklardır. 3 numaralı başlıkta yer alan "katil", "bıçak sapla", 5 numaralı başlıkta yer alan "dehşet", 6 numaralı başlıkta yer alan "korkunç", 7 numaralı başlıkta yer alan "vahşet", 12 numaralı başlıkta yer alan "kan donduran", 16 numaralı başlıkta kullanılan "vahşice" ifadesi, işlenen cinayetin boyutuna yönelik ayrıntılı ve duygu tonu yüksek bilgiler vermektedir. Dolayısıyla, şiddetin pornografisi olarak da ifade edilen, işlenen cinayetlere dair ayrıntılı bilgi verme ve dramatize etme yönteminin bu başlıklarda kullanılmış olduğu görülmektedir. Bu durum, haber değerini önemsizleştiren bir unsurdur.

3.1.2. Haber Girişleri

Haber girişleri incelendiğinde, başlıklarla tutarlı bir yayın politikası izlendiği söylenebilir. Söz konusu haber girişleri şunlardır:

1. Ataşehir'de Göktürk B.'nin samuray kılıcıyla saldırarak ağır yaraladığı Başak Cengiz (28), hastanede hayatını kaybetti. Akli dengesinin yerinde olmadığı iddia edilen cinayet zanlısı Göktürk B. gözaltına alındı.

2. Ataşehir'de Göktuğ B.'nin sokakta samuray kılıcıyla saldırarak ağır yaraladığı Başak Cengiz (28), hastanede hayatını kaybetti. 28 ya-

şındaki kadının mimar ve nişanlı olduğu, eğitim için Ankara'dan geldiği öğrenildi. Akli dengesinin yerinde olmadığı iddia edilen cinayet zanlısı Göktuğ B. gözaltına alındı.

3. Ataşehir'de lüks bir rezidans önünde 27 yaşındaki Mimar Başak Cengiz'i samuray bıçağıyla öldüren katil zanlısı Can Göktuğ B. Gözaltına alındı. Zanlı ilk ifadesinde, "izlediğim filmlerden etkilendim" derken… Evinde yapılan aramalarda, duvara kendi el yazısıyla "Tuzak kur", "2023 savaş", "Haziran, Mayıs, Nisan" "Spor yap" "Karnına bıçak sapla" "Osman'ı öldür" gibi sözler yazdığı öğrenildi…

4. İstanbul'un Ataşehir ilçesinde Can Göktuğ Boz'un sokakta samuray kılıcıyla saldırarak ağır yaraladığı Başak Cengiz (28), hastanede hayatını kaybetti. Göktuğ Boz gözaltına alınırken CNN TÜRK İstihbarat Şefi Nihat Uludağ olayla ilgili kan donduran detayları aktardı. Uludağ, 'Zanlının evinde yapılan incelemelerde, duvarlara kendi el yazısıyla yazılmış notlar çıktı. Notta, 'Tuzak kur', '2023 savaş', 'Haziran, Mayıs, Nisan', 'Spor yap', 'Karnına bıçak sapla' gibi sözler yazdığı öğrenildi.' dedi.

5. İstanbul'un Ataşehir ilçesinde Can Göktuğ Boz'un sokakta samuray kılıcıyla saldırarak ağır yaraladığı Başak Cengiz (28), hastanede hayatını kaybetti. Göktuğ Boz gözaltına alınırken CNN TÜRK İstihbarat Şefi Nihat Uludağ olayla ilgili kan donduran detayları aktardı. Uludağ, 'Zanlının evinde yapılan incelemelerde, duvarlara kendi el yazısıyla yazılmış notlar çıktı. Notta, 'Tuzak kur', '2023 savaş', 'Haziran, Mayıs, Nisan', 'Spor yap', 'Karnına bıçak sapla' gibi sözler yazdığı öğrenildi.' dedi.

6. Ataşehir'de hiç tanımadığı 28 yaşındaki Başak Cengiz'i yolda yürürken samuray kılıcıyla öldürdüğü iddiasıyla yakalanan üniversite öğrencisi Can Göktuğ Boz (27) ifadesinde evden çıkarken birini öldürmeyi planladığını, erkeğin kendisine karşı koyma ihtimaline karşılık bir kadını öldürmeye karar verdiğini söylediği öğrenildi. Şüphelinin evinde yapılan incelemelerde kağıtlar üzerine yazılarak, duvar ve pencerelere bantlanmış birçok yazı olduğunu görüldü. Adliyeye sevk edilen Can Göktuğ Boz (27) çıkarıldığı hakimlikçe "Tasarlayarak canavarca hisle veya eziyet çektirerek öldürme" suçundan tutuklandı.

7. Can Göktuğ Boz, elindeki samuray kılıcıyla yoldan geçen mimar Başak Cengiz'e saldırdı. Aldığı 15 öldürücü darbeyle ağır yaralanan Başak, kaldırıldığı hastanede hayatını kaybetti. Tutuklanan katil Can Göktuğ Boz, ifadesinde "Ben evden çıkarken birini öldürmeyi planladım. Bir erkek bana direnebilirdi o nedenle bir kadın öldürmeyi seçtim" dedi.

8. AK Parti Sözcüsü Ömer Çelik, İstanbul Ataşehir'de kılıçla saldırıya uğrayan mimar Başak Cengiz'in hayatını kaybetmesine ilişkin, "Başak Cengiz nezdinde hedef alınan tüm insanlıktır, tüm kadınlarımızdır. Başak

Cengiz'e rahmet diliyoruz. Bu cinayeti işleyene ve ait olduğu canice zihniyete lanet olsun." ifadelerini kullandı.

9. İstanbul'da uğradığı kılıçlı saldırı sonucu yaşamını yitiren mimar Başak Cengiz'in (28) cenazesi, Ankara'da toprağa verildi. Namaz öncesi anne Beyhan Cengiz tabuta sarılarak kızı için ağıt yaktı.

10. İstanbul'da uğradığı kılıçlı saldırı sonucu yaşamını yitiren mimar Başak Cengiz'in (28) cenazesi, Ankara'da toprağa verildi. Namaz öncesi anne Beyhan Cengiz tabuta sarılarak kızı için ağıt yaktı.

11. Ataşehir'de 28 yaşındaki Başak Cengiz yolda yürürken hiç tanımadığı Can Göktuğ Boz (27) tarafından samuray kılıcıyla vahşice öldürüldü. Can Göktuğ Boz, ifadesinde evden çıkarken birini öldürmeyi planladığını, erkeğin kendisine karşı koyma ihtimaline karşılık bir kadını öldürmeye karar verdiğini söylediği öğrenildi. Başak Cengiz'in ardından sosyal medyada tepkiler yükseldi. Siyasilerden sanatçılara birçok kişi sosyal medya hesabından tepkisini dile getirdi.

12. Mimar Başak Cengiz, önceki gün sokak ortasında samuray kılıcıyla öldürüldü. Saldırganın evinde ise 15 kılıç ele geçirildi. Türkiye'yi yasa boğan cinayetin ardından bu tür saldırı aletlerinin yasak olmasına rağmen 'hediyelik' kılıfı altında satıldığı ortaya çıktı.

13. Mimar Başak Cengiz, önceki gün sokak ortasında samuray kılıcıyla öldürüldü. Saldırganın evinde ise 15 kılıç ele geçirildi. Türkiye'yi yasa boğan cinayetin ardından bu tür saldırı aletlerinin yasak olmasına rağmen 'hediyelik' kılıfı altında satıldığı ortaya çıktı. Peki Samuray kılıcı nedir, hediyelik bir eşya mı, bulundurulması yasak mı? İşte detaylar

14. İstanbul'da Can Göktuğ Boz (27) tarafından sokak ortasında samuray kılıcıyla öldürülen Başak Cengiz'in (28) annesi Beyhan Cengiz, "Kuzumu benden ayırdılar, adalet istiyorum" dedi. Baba Avni Cengiz ise saldırganın akli dengesinin yerinde olmadığı iddiasıyla ilgili, "Akli dengesi yerinde değilse nasıl 2 üniversite bitirmiş? Nasıl o kılıçları alıyor veya kim ona aldırıyor? Kılıçların satışı yasaklanmalı" dedi.

15. İstanbul Ataşehir'de Can Göktuğ Boz (27) sokak ortasında tanımadığı mimar Başak Cengiz'e samuray kılıcıyla saldırdı. Ağır yaralanan Cengiz, kaldırıldığı hastanede hayatını kaybetti. Başak Cengiz'in annesi Beyhan Cengiz "Kuzumu benden ayırdılar, adalet istiyorum" dedi. Baba Avni Cengiz ise saldırganın akli dengesinin yerinde olmadığı iddiasıyla ilgili "Akli dengesi yerinde değilse nasıl 2 üniversite bitirmiş?" ifadelerini kullandı.

16. Ataşehir'de, Mimar Başak Cengiz'i öldüren Can Göktuğ Boz'un dehşet sonrası elinde kılıçla binaya giriş anına ilişkin fotoğraflar ortaya

çıktı. Güvenlik kamerası kayıtlarına göre, saldırgan elinde kılıçla yaklaşık yarım saat sokaklarda dolaştı.

İncelenen haber girişlerinde 4 ile 5 numaralı haber girişleri ile 9 ve 10 numaralı haber girişlerinin aynı olduğu saptanmıştır. Başlıklarla tutarlı bir biçimde, cinayetin samuray kılıcı ya da kılıç ile işlendiğine dair detayın bütün haber girişlerinde yer aldığı görülmektedir. Haber değeri açısından değerlendirildiğinde, cinayet yöntemi dikkat çekici olsa bile, bu durumun bütün haber girişlerinde verilmesi sorunlu bir durumu yansıtmaktadır. Haber, cinayetin işleniş biçimi üzerinden kendisini kurmaktadır. Bu durum da "Şiddet ve zorbalığı özendirici veya kışkırtıcı yayınların yapılmayacağı" ilkesinin ihlalini gündeme getirmektedir.

Haber girişlerinde bir diğer dikkat çeken husus ise "Polis ve yargı haberlerinde, meydana gelen şiddetin kanlı ayrıntılarla ve pornografik bir dille anlatımından kaçınılması gerektiği" ilkesinin ihlâl edilmesidir. 7 numaralı haberde, "aldığı 15 öldürücü darbe" ifadesi cinayetin nasıl işlendiğine dönük ayrıntılı bilgi vermektedir. Aynı zamanda haberi dramatize eden sıfatların da sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. 4 numaralı haber girişinde "kan donduran detaylar" ifadesi, 11 numaralı haber girişinde "vahşice" ve 16 nolu haber girişinde "dehşet sonrası" ifadeleri cinayeti dramatize ederek tabloidleştirmektedir.

3.2. Milliyet Gazetesi

Söz konusu inceleme, Hürriyet Gazetesi örneğinde olduğu gibi haber başlıkları ve haber girişleri olmak üzere iki başlık çerçevesinde ele alınmıştır.

3.2.1. Haber Başlıkları

Milliyet gazetesinde, 10.11.2021-12.11.2021 tarihleri arasında konu ile ilgili 12 haberin yer aldığı görülmektedir. Gazetede yer alan 12 haberin başlığı aşağıdadır:

1. Samuray kılıcıyla dehşet! Genç kadın hayatını kaybetti
2. Samuray kılıçlı vahşette yeni detaylar: Evden cinayet işlemek için çıktım
3. Samuray kılıçlı dehşet!
4. Son dakika... Ömer Çelik'ten Başak Cengiz açıklaması!
5. Son dakika... Samuray kılıcı ile öldürülen mimar Başak Cengiz son yolculuğuna uğurlandı!
6. Samuray kılıcıyla öldürülen Başak, Ankara'da son yolculuğuna uğurlandı

7. İletişim Başkanı Altun'dan Başak Cengiz cinayetine ilişkin açıklama: Takipçisi olacağız

8. Ataşehir'deki dehşete tüm Türkiye'den tepki yağdı: Kılıçlı akıl hastası nasıl sokaklarda?

9. Protez yasak ama kılıç, pala serbest!

10. Başak Cengiz cinayeti - olayı nedir? Başak Cengiz kimdir, nerede öldü?

11. Son dakika... Samuray kılıcıyla öldürülen Başak'ın acılı annesi: Adalet istiyorum

12. Vahşi cinayette kan donduran detaylar! Kılıçla yarım saat sokakta dolaştı

İlgili haber başlıkları incelendiğinde, "Şiddet ve zorbalığı özendirici veya kışkırtıcı yayınların yapılmayacağı" ilkesinin kimi başlıklarda ihlâl edildiği saptanmıştır. Özellikle, samuray kılıçlı cinayet vurgusunun birçok haber başlığında kullanıldığı görülmektedir. Bu başlıklar 1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 11, 12 numaralı haber başlıklarıdır. Haber başlıklarında, sürekli, cinayetin nasıl işlendiğine dair vurgu yapılması, şiddeti ve şiddet yöntemini özendirebileceği gibi haberi tabloidleştirmektedir.

"Polis ve yargı haberlerinde, meydana gelen şiddetin kanlı ayrıntılarla ve pornografik bir dille anlatımından kaçınılması gerektiği" ilkesinin de kimi başlıklarda ihlal edildiği saptanmıştır. Bu başlıklar 1, 2, 3, 8 ve 12 numaralı başlıklardır. 1, 2, 3 ve 8 numaralı başlıklarda yer alan "dehşet", 12 numaralı başlıkta yer alan "kan donduran" ve "vahşi" ifadesi, işlenen cinayetin boyutuna yönelik ayrıntılı ve duygu tonu yüksek bilgiler vermektedir. Dolayısıyla, şiddetin pornografisi olarak da ifade edilen, işlenen cinayetlere dair ayrıntılı bilgi verme ve dramatize etme durumunun bu başlıklarda kullanıldığı görülmektedir.

3.2.2. Haber Girişleri

Haber girişleri incelendiğinde başlıklarla tutarlı bir yayın politikası izlendiği söylenebilir. Haber girişleri aşağıdadır:

1. Ataşehir'de Göktürk B.'nin samuray kılıcıyla saldırarak ağır yaraladığı Başak Cengiz (28), hastanede hayatını kaybetti. Akli dengesinin yerinde olmadığı iddia edilen cinayet zanlısı Göktürk B. gözaltına alındı.

2. Ataşehir'de hiç tanımadığı 28 yaşındaki Başak Cengiz'i yolda yürürken samuray kılıcıyla öldürdüğü iddiasıyla yakalanan üniversite öğrencisi Can Göktuğ Boz ifadesinde evden çıkarken birini öldürmeyi planladığını, erkeğin kendisine karşı koyma ihtimaline karşılık bir kadını öldürmeye karar verdiğini söylediği öğrenildi. Vahşi cinayeti işlediğini

itiraf eden ve pişman olduğunu belirttiği öğrenilen şüpheli adliyeye sevk edildi. 2 üniversite okuyan şüphelinin evinde de olayda kullanılan samuray kılıcıyla birlikte toplam 15 kılıç ve bıçak ele geçirildi. Boz çıkarıldığı hakimlikçe "Tasarlayarak canavarca hisle veya eziyet çektirerek öldürme" suçundan tutuklandı.

3. Ataşehir'de Can Göktuğ Boz, sokakta yürüyen mimar Başak Cengiz'i samuray kılıcıyla canavarca katletti. Kadının vücudunda 15 kılıç darbesi tespit edildi.

4. AK Parti Sözcüsü Ömer Çelik, İstanbul'da Can Göktuğ Boz (27) tarafından yolda yürürken samuray kılıcıyla öldürülen Başak Cengiz'i kaybetmenin acısını yaşadıklarını belirterek, "Başak Cengiz nezdinde hedef alınan tüm insanlıktır, tüm kadınlarımızdır. Toplumsal olarak kadın cinayetlerine karşı seferber olmamızın vakti gelmiştir ve dahi geçmektedir" dedi.

5. Gelen bir son dakika haberine göre, İstanbul'da uğradığı kılıçlı saldırı sonucu yaşamını yitiren mimar Başak Cengiz'in (28) cenazesi, Ankara'da toprağa verildi. Cengiz'in nişanlısı Mahir Mızrak, "İdam getirsinler. Psikolojik sorunları varmış. Çıkıp birini öldürecekmiş. Her gün servise binen benim sevgilim o gün servise binmedi. Onu beklermiş" dedi.

6. İstanbul'da Can Göktuğ Boz (27) tarafından samuray kılıcıyla öldürülen Başak Cengiz (28), memleketi Ankara'da son yolculuğuna uğurlandı. Cenazede kızının tabutuna sarılan anne Beyhan Cengiz, geçirdiği sinir krizi sonrası bayıldı.

7. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı Fahrettin Altun, İstanbul Ataşehir'de uğradığı kılıçlı saldırıda hayatını kaybeden mimar Başak Cengiz'in katilinin en ağır cezayı alması için sürecin sonuna kadar takipçisi olacaklarını belirtti.

8. Mimar Başak Cengiz'i internetten aldığı samuray kılıcıyla katleden katil Can Göktuğ Boz'un akıl hastası olmasına rağmen, tedaviyi bıraktığı ortaya çıktı. Akıllara 'Böyle kaç kişi daha aramızda?' sorusu geldi.

9. İstanbul'da internetten satın alınan "samuray kılıcıyla" işlenen cinayetin ardından, kılıç ve benzeri silahların internetten satışı gündeme geldi. Halihazırda pek çok internet sitesinde, başta samuray kılıçları olmak üzere, kılıç, pala ve benzeri aletler satılıyor.

10. Son dakika haberleri arasında yer alan Başak Cengiz hakkında tüyler ürperten detaylar ortaya çıktı. Cinayete kurban giden Mimar Başak Cengiz Katil Can Göktuğ Boz tarafından samuray kılıcıyla öldürüldü. Henüz nişanlı olan Başak Cengiz tüm ülkeyi yasa boğdu. Milyonlarca va-

tandaş Başak Cengiz kimdir, nereli? Başak Cengiz olayı nedir sorularını araştırmaya başladı. İşte Başak Cengiz olayı hakkında bilinenler...

11. İstanbul'da Can Göktuğ Boz (27) tarafından sokak ortasında samuray kılıcıyla öldürülen Başak Cengiz'in (28) annesi Beyhan Cengiz, "Kuzumu benden ayırdılar, adalet istiyorum" dedi. Baba Avni Cengiz saldırganın akli dengesinin yerinde olmadığı iddiasıyla ilgili, "Akli dengesi yerinde değilse nasıl 2 üniversite bitirmiş? Nasıl o kılıçları alıyor veya kim ona aldırıyor? Kılıçların satışı yasaklanmalı" dedi. Öte yandan vahşi cinayete dair yeni detaylar ortaya çıkmaya başladı. Boz'un dehşet sonrası elinde kılıçla binaya giriş anına ilişkin fotoğraflar ortaya çıktı. Güvenlik kamerası kayıtlarına göre, saldırgan elinde kılıçla yaklaşık yarım saat sokaklarda dolaştı. Ayrıca katil zanlısının evinde bulunan silahlar polis tutanaklarına şöyle aktarıldı: 12 kasatura, 7 döner bıçağı, 3 bıçak, biri cinayet silahı olan samuray kılıcı toplam 4 kılıç, çakı, beyzbol sopası.

12. Ataşehir'de, Mimar Başak Cengiz'i öldüren Can Göktuğ Boz'un dehşet sonrası elinde kılıçla binaya giriş anına ilişkin fotoğraflar ortaya çıktı. Güvenlik kamerası kayıtlarına göre, saldırgan elinde kılıçla yaklaşık yarım saat sokaklarda dolaştı.

Başlıklarla tutarlı bir biçimde cinayetin samuray kılıcı ya da kılıç ile işlendiğine dair detayların bütün haber girişinde yer aldığı görülmektedir. Haber değeri açısından değerlendirildiğinde, cinayet yöntemi dikkat çekici olsa da bu durumun bütün haber girişlerinde verilmesi sorunlu bir durumu yansıtmaktadır. Hürriyet Gazetesi örneğinde olduğu gibi, burada da haber, cinayetin işleniş yönü üzerinden kendisini kurmaktadır. Bu durum da "Şiddet ve zorbalığı özendirici veya kışkırtıcı yayınların yapılmayacağı" ilkesinin ihlaline yol açmaktadır.

Haber girişlerinde bir diğer dikkat çeken husus ise "Polis ve yargı haberlerinde, meydana gelen şiddetin kanlı ayrıntılarla ve pornografik bir dille anlatımından kaçınılması gerektiği" ilkesinin tek bir haber girişinde ihlâl edilmesidir. 3 numaralı haberde, "15 kılıç darbesi" ifadesi cinayetin nasıl işlendiğine dönük ayrıntılı bilgi vermektedir. Aynı zamanda, haberi dramatize eden sıfatların da sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. 2 numaralı haber girişinde "vahşi cinayet", 3 numaralı haber girişinde "canavarca", 10 numaralı haber girişinde "tüyler ürperten detaylar", 12 numaralı haber girişinde ise "dehşet sonrası" ifadeleri, gerçekleşen cinayeti tabloidleştirmektedir.

SONUÇ

Basında cinayet haberlerinin ele alınmasında birtakım problemler mevcuttur. Bu problemlerin temel kaynağı, haberin daha fazla okunması veya tıklanması amacıyla içeriğin daha ilgi çekici hale getirilme kaygısı-

dır. Bu durum, haberi önemsizleştirmenin yanı sıra birçok etik probleme de yol açmaktadır. Bu problemleri önlemek amacıyla, Türkiye'de, TGC, Basın Konseyi ve Demirören Medya Grubu'nun birtakım etik kodları bulunmaktadır.

Bu çalışmada, 10.11.2011 tarihinde işlenen Başak Cengiz cinayetinin Demirören Medya Grubuna bağlı Hürriyet ve Milliyet internet haber sitelerinde, medya etiği bakımından nasıl ele alındığı incelemeye çalışılmıştır. Söz konusu inceleme Van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiş olup; haber başlıkları ve haber girişleri ayrı ayrı çözümlenmiştir. Çözümlemede, Demirören Grubu Meslek ilkelerinden "kamu yararının gerektirdiği durumlar dışında özel yaşamın ihlâl edilmemesi", "şiddet ve zorbalığı özendirici veya kışkırtıcı yayınların yapılmayacağı" ve "polis ve yargı haberlerinde, meydana gelen şiddetin kanlı ayrıntılarla ve pornografik bir dille anlatımından kaçınılması gerektiği" hususlarına uyulup uyulmadığı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Haber başlıklarına bakıldığında, iki temel problem göze çarpmaktadır. Bunlardan ilki, "samuray kılıcı" ifadesinin haber başlıklarının tamamına yakınında kullanılmış olmasıdır. Böylece, alışılmışın dışında bir cinayet aracı ön plâna çıkarılmaktadır. Bu söylem, psikolojik sorunlar yaşayan ve suç işlemeye meyilli insanlar için örnek teşkil edebilecek niteliktedir. İkinci husus ise, başlıklarda "katil", "dehşet", "vahşet", "kan donduran" gibi sansasyonel ifadelere sıklıkla başvurulması ve olayın dramatize edilerek şiddetin adeta pornografik olarak sunulmasıdır. Çalışmanın birinci bölümünde açıklandığı üzere, tabloidleşme olgusu olarak ifade edilebilecek bu söylem, haber değerini önemsizleştiren bir nitelik taşımaktadır.

Haber girişlerinde kullanılan söylem de haber başlıklarıyla benzerlik göstermektedir. Cinayet yöntemine neredeyse tüm haber başlıklarında yer verilmiştir. Farklı bir ifadeyle belirtmek gerekirse, haber, cinayetin işleniş biçimi üzerinden kendisini kurmaktadır. Ayrıca, haber girişlerinde de "aldığı 15 öldürücü darbe", "15 kılıç darbesi", "kan donduran detaylar", "tüyler ürperten detaylar" gibi ifadelerle dramatizasyona başvurulduğu ve tabloid bir söylem benimsendiği görülmüştür. Bu bakımlardan, Başak Cengiz cinayeti örneğinde, Hürriyet ve Milliyet gazetelerinin kurduğu söylemin "problemli" olduğunu nitelendirmek mümkündür. Ayrıca, ele alınan meslek ilkeleri bağlamında, her iki gazetede de özel yaşamın gizliliğinin ihlâl edilmemiş olduğunu belirtmek gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Akyürek, Güçlü (2011). Özel Hayatın Gizliliğini İhlâl Suçu, Ankara: Seçkin Yayınları.

Baykal, Kemal Cem (2020). "İntihar Haberlerinde Etik Sorunlar", Geçmişten Günümüze İletişim Araştırmaları-2, Ed: Hasan Çiftçi, Ankara: İksad Yayınevi, s. 49-90.

Bildirici, Faruk (2018). Günahlarımızla Yıkandık, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Gerbner, George (2014). Medyaya Karşı, Çev: Güneş Ayas/Veysel Batmaz/İsmail Kovacı, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Günay, V. Doğan (2018). Söylem Çözümlemesi, 2. Baskı, İstanbul: Papatya Yayınları.

İnal, Ayşe (2010). 'Tabloid Habercilik', Televizyon Haberciliğinde Etik, Ed: Bülent Çaplı/Hakan Tuncel, Ankara: Fersa Matbaacılık.

Keane, John (2010). Şiddet ve Demokrasi, Çev: Meral Üst, Ankara: İmge Yayınevi.

Kılıçoğlu, Ahmet (2016). Şeref Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırılardan Hukukî Sorumluluk, 5. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları.

Özek, Çetin (1978). Türk Basın Hukuku, İstanbul: İ.Ü. Hukuk Fakültesi Yayını.

Özer, Ömer (2011). Haber Söylem İdeoloji, Konya: Literatürk Yayınları.

Postman, Neil (2016). Televizyon: Öldüren Eğlence, 6. Baskı, Çev: Osman Akınhay, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Şen, Ersan / Yenice, Nilüfer (2017). İfade Hürriyetinde Sınırlama ve Güvence Rejimi, Ankara: Seçkin Yayınları.

Taş, Oğuzhan (2012). Gazetecilik Etiğinin Mesleki Sınırları, İstanbul: İletişim Yayınları.

Televizyon Programlarındaki Şiddet İçeriğinin, Müstehcenliğin ve Mahremiyet İhlâllerinin İzleyicilerin Ruh Sağlığı Üzerindeki Etkileri (2006). Ankara: RTÜK Yayını, No:12.

Uçak, Olcay (2020). Medyada Kadın Haberleri Üzerinden Kadının Temsili, Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 7 (4), s.157-175.

İnternet Kaynakları

Basın Meslek İlkeleri. https://www.basinkonseyi.org.tr/basin-meslek-ilkeleleri, Erişim Tarihi: 30.11.2021.

Demiröreng Grubu Yazılı Basın Yayın İlkeleri (2018). http://www.demirorengazetecilik.com.tr/media/DocumentFile/yazili-medya-yayin-ilkeleri.pdf, Erişim Tarihi: 01.12.2021.

Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi, 17.04.2019. https://www.tgc.org.tr/bildirgeler/t%C3%BCrkiye-gazetecilik-hak-ve-sorumluluk-bildirgesi.html, Erişim Tarihi: 01.12.2021.